

Erdész az erdőért, Erdő az emberért –

Mint az utóbbi években, most is izgulhattak a rendezők, a vendégek, hogy vajon az időjárás kegyes lesz-e a Vándorgyűléshez. Mert bizony három nappal az esemény előtt az egész országot betérítő esőfelhők áztatták a magyar erdőket. Vas megyét különösen. Aztán, ahogy közeledtünk a hét végéhez, úgy derült ki, és mire a vendégek megérkeztek a regisztrációhoz, az eső utáni friss levegő és tökéletes verőfény fogadta a gyülekezőket. Már akkor sejteni lehetett, hogy egy alaposan

előkészített vándorgyűlésre érkezünk. Kedves, vadonatúj egyenruhába öltözött kolleginák és kollégák fogadtak és nyújtották át kis hátizsáknyi ajándékukat, melyben a részletes programon kívül a tájegység vörösbort és híres tökmagolaját, valamint az alkalomra Jeliről készült könyvet találhattunk.

Mielőtt részletes ismertetőnkbe fognánk, lapozzuk fel Borovszky Samu híres sorozatából a Vas vármegyére vonatkozó kötet erdészeti leírását.

Vasvármegye erdészete

Vasvármegyében 265,278 hold, vagyis az összterületnek 28 %-a erdővel van borítva. E területek fatenyészeti, valamint földrajzi szempontból öt főcsoportra oszthatók; és pedig:

1. *Rohoncz, Borostyánkő és Pinkafő erdővidéke.* Ez erdők az Alpesekől kiágazó, magas és középhegységeket borítják; a kőszegi és felső-eőri járásokban terülnek el. Fő faneme az erdei fenyő, a bükk, a kocsános, kocsántalan és csertölgy, a lúcz- és jegenyefenyő. Meglehetősen mennyiségben fordul még elő a nyír, nyár, éger és szórványosan a vörösfenyő, gyertyán, kőris, szil, juhar, akác és fűz.
2. A kőszegi járás többi része, *Léka és Szénégető bükkös vidéke,* az előbb tárgyalt vidék észak felé hajló szomszédságában, az Alpesekől kiágazó magasabb hegyvidéken és a középhegységeken terül el. Uralkodó fanemek a bükk és erdei fenyő, nagyobb mennyiségben előfordulnak csoportonként és elegyesen a kocsános és kocsántalan tölgy, a lúcz-, jegenye- és vörösfenyő is; szórványosan az éger, szil, kőris, nyír, fűz, juhar és hárs.
3. A vármegye délnyugati részét, a szent-gothárdi, német-ujvári, muraszombati járásokat egészen, a körmendi járásnak „Órség” néven ismert vidékét és a szombathelyi járás német ajkú vidékét, a közép- és előhegységeket borító erdőket „*Ivác*” erdővidékéhez sorozzuk, mely magában foglalja az itt elősorolt járásoknak „Órség”, „Tótság” és „Németség” néven ismert erdővidékeit. Ezen a vidéken az erdei fenyő már annyira uralkodó, hogy el lehet mondani miszerint az egész országban ezen a vidéken és a vele szomszédos Zalavármegye göcseji részletén, az erdei fenyő a legnagyobb mennyiségben van elterjedve. Egyébb fanemek, mint a kocsános, kocsántalan és csertölgy, bükk, gyertyán, szil, kőris, éger, nyár, nyír, alárendelten, a lúcz- és vörösfenyő csak szórványosan fordulnak elő.
4. *A Rába-mente erdővidéke,* mely magában foglalja a körmendi, vasvári, sárvári, szombathelyi és kis-czelli járások tölgyesekkel borított sík vidékeit a Rába folyó mentén. A Rába-mentének fő fanemei a kocsános tölgy és gyertyán, meglehetősen mennyiségben fordulnak elő a kocsántalan és csertölgy, éger, szil, nyár; szórványosan található még az erdei fenyő, kőris, juhar, akác, nyír, fűz és hárs.
5. *A Hegyhát és Farkaserdő vidéke* a körmendi, vasvári és sárvári járásokban elterülő erdővidék, a Vasvármegye délkeleti részén lévő dombokat és előhegységeket borítja. Itt a nyír a század elején uralkodó kocsántalan és csertölgyet és bükköt már majdnem teljesen kiszorította. Ezen fanemeken kívül előfordulnak még meglehetősen mennyiségben az akác, a gyertyán és szórványosan az erdei és fekete fenyő, továbbá a nyár, a fűz, szil, juhar és hárs.

Az összes erdőterületből a kocsános, kocsántalan és csertölgy 64,296 kat. holdat, vagyis 25 %-át borítja az összterületnek; egyéb lombfák, úgymint bükk, gyertyán, nyír, fűz, nyár, éger, kőris, szil, juhar, akác és hárs 69,392 kat holdat, az összterület 26 %-át; az erdei, fekete, lúcz, jegenye és vörösfenyő pedig 131,590 kat. holdat, tehát az összterület 49 %-át.

Ezen erdőségekből az 1879. évi XXXI. t.-cz. 17 & szakasza alá tartozó erdők kiterjedése 64,944 kat. hold, vagyis 24 %; a többi 200,334 kat. hold. tehát az összterület 76 %-a, magántulajdon képez.

Az 1879. évi XXXI. t.-cz. 17 §-a alá tartozó erdők a földművelésügyi minisztérium által jóváhagyott üzemtervek szerint kezeltetnek. A magántulajdonban lévő nagyobb erdőbirtokok tulajdonosai érdeiket szintén többnyire rendszeres gazdasági üzemterv szerint kezeltetik. A fenyőerdők szálerdő-üzemmódban, a tölgyeseknek 80 %-ka szintén szálerdő-üzemben kezeltetik; míg a bükk és egyéb lombfaerdőknek csak mintegy 20 %-ával alkalmaztatik a szálerdő-, a többi 80 %-ánál pedig a sarj-erdő-üzem.

A Vasvármegye területén lévő erdőkben a gazdálkodás, fennálló viszonyainak kénytelenségéből kifolyólag, általában külterjes lévén, igen természetes, hogy a korábbi időben csak ennek megfelelően történt a gazdálkodás; ehez képest aztán az erdők felújulása többnyire a természetre bízva leginkább csak a természetes úton való felújítás alkalmaztatott, úgy hogy a községek és kisebb magánbirtokosok kezén lévő erdőknél, nem csak hogy teljesen el lett hanyagolva, de a vágások megengedett nagymérvű legeltetése még a fatenyészetet is megromtotta.

Ujabban azonban Vasvármegye erdei legnagyobb részében a legeltetési elő- és utótilalmak szigorú betartása útján a természetes felújulás biztosítva van. A feltétlen erdőtalajon álló és állami felügyelet alatt lévő erdőkben a belterjesebb erdőgazdálkodás a rendszeres gazdasági üzemtervekben kifejtett elvek szerint történik és az erdők rendes felújítása többnyire mesterséges úton eszközöltetik.

A mesterséges erdőültetési módok közül az éghajlati és talajviszonyoknak, továbbá a birtokosok érdekeinek tekintetbe vétele mellett, leggyakrabban a csemete-ültetés és a tölgyakkrakás útján való erdőültetés, továbbá a tölgyeseknek és akáczosoknak arra alkalmas talajon mezőgazdasági használat útján való telepítése alkalmaztatik.

Az országban lévő 20 királyi erdőfelügyelőség közül egy Vasvármegye székhelyén, Szombathelyen van; ennek ellátását egy kir. erdőfelügyelő és egy kir. alerdőfelügyelő végzi. Az erdőfelügyelőség hatásköre Sopron, Vas és Zalavármegyékre, továbbá Sopron sz. kir. városra terjed ki.

Vasvármegye állami kezelésbe átvett saját (községi) erdei az ugyancsak állami kezelésbe átvett zalavármegyei községi erdőkkel együtt egy *erdőhivatal* felügyelete alatt állanak. Az erdőhivatal székhelye Zala-Egerszeg, hatásköre alá tartozik és zalavármegyei 4 magy. kir. erdőgondnokságon kívül, a Vasvármegyében szervezett 3 magy. kir. erdőgondnokság is, Szombathely, Körment és Szent-Gothárd székhellyel.

Az erdők kihasználása 1848-ig, illetve az urbéri viszony megszűntéig, igen korlátolt volt, főleg a legeltetés, makkoltatás és vidékenként az alomgyűjtés útján nyerhető jövedelemre s kevés kivétellel inkább csak a helyi építkezésekre és a tüzelésre szükséges fa vágatására szorított; csak mikor a vasútak építése mind újabb meg újabb területeket vont a világpiac kötelékébe, a birtokosok a nehéz helyzet közt kínálkozó alkalmak szerint törekedtek az addig értéktelennek tartott erdőkből minél több pénzt nyerhetni, nem gondolva arra, hogy későbbi években is legyen mit eladni. A vásárra dobott fa értékét az erdőbirtokosok legtöbbször nem is ismerték, mert szakszerű becslésekről szó sem volt és mert nagyobb terjedelmű erdeik után, még a legnyomottabb árak mellett is addig nem várt összegeket kaphattak és így óriási mérvű eladásokat eszközöltek.

60 év az államerdészet szolgálatában

Majer Antal: „Olyan eredmények születtek, amelyekről az erdészek minden szakmai tudásuk és lelkesedésük ellenére sem álmodhattak.”

Ezen értékesítések helyenkint csak olyanformán eszközöltettek, hogy a fakereskedő csak az általa termelt tiszta árú után fizetett s így a legszebb fák s azoknak legjobb részei lettek elsősorban mindig kiválogatva. Ez okozta aztán, hogy némely vidéknek gyönyörű egyenletes fenyvesei és tölgyesei helyett most összemarczangolt kinézésű, számos korfokozattal bíró, gyér zárlatú erdei, vagy elkopárosodott silány legelői vannak csak.

Ujabbban azonban többnyire tőármelletti eladás útján történik az értékesítés, de még mindig igen kevés azon erdőbirtokosok száma, kik erdőbirtokukból az évi fatermést házi kezelés útján, választékok szerint feldolgozva, mint kereskedésre alkalmas kész árucikket termelné évi fahozamát.

Az állami kezelésben levő községi, egyházi testületek és személyek, volt urbéres közbirtokossági stb. tulajdonát képező erdők kisebb kiterjedésűek lévén, az évi fahozam, a birtokosok saját szükségleteire használtatik föl. S ezen birtokosok közül csak igen kevés azok száma, kik eladás útján is értékesíthetnek valamint évi fatermésükből.

Csakis a kisebb magánbirtokosoknál van elterjedve, hogy az erdei fatermésüket választékok szerint feldolgozva hozzák forgalomba, mint az Őrség vidéke erdei fenyőből termelt épületfáját. Pinkafő és Felső-Eőr vidéke pedig erdei fenyő továbbá lucz- és jegenyefenyőből termelt fűrészárúját.

A favágás leginkább télen, egész a késő tavasz beálltáig eszközöltetik. Oly vidék, hol a népnek tisztán az erdei famunka lenne kereseti forrása, Vasvármegyében nincs.

A vármegyében van 37 fűrészmű, melyek közül 3 parkett-gyártásra is be van rendezve. Van még 1 gyufagyár, 2 gazdasági eszközöket készítő műhely, 20 szénégető.

Terepi bemutatók

„A” program: Erdőgazdálkodás és közjóléti tevékenység a Kőszegi-hegységben

A kőszegi városnézés után a következő úti cél a Kőszegi-hegység. A Kőszeg hegyvidéki erdők a város erdőbirtokaként a XVI. században voltak a legnagyobbak.

A város kezdeti erdőkezelési munkájának nincs nyoma, de már a XII. században gondját viselte, erdőszemélyzetet fogadott fel. A város két stájerországi erdészt, majd erdőmestert alkalmazott. Az első gazdasági terv 1857-ben készült. Ekkor a „Felsőerdő” több mint felét 40 éves vágásforduló mellett sarjerdő üzemben, kisebb részét viszont bükk szálerdő üzemben kezelték. A vetővágásos felújítás a bükkösökben

természetes úton általában jól sikerült. A tarvágásos sarjaztatásoknál magfákat hagytak. A záródás kiegészítésére tölgyakkrakást, valamint fenyőültetést alkalmaztak. Az 1886-87. évben készített gazdasági terv szerint átálltak a 100 éves vágásforduló szálerdő üzemre. A bükk és a kocsánytalan tölgy főfajokkal szemben lassan visszaszorultak a fenyők.

Az első világháborút lezáró trianoni békeszerződés a „rői erdőt, mint Burgenland” egy részét Ausztriának ítélte oda, és csak az 1923. év februárjában kiszállt határmegállapító bizottság csatolta vissza ezt az erdőt Magyarországhoz,

hoz, az erdőbirtokos beleegyezésével. A Magyar Királyi Belügyminisztérium 83124/1928. IV. sz. rendelete a visszacsatolt területet „ideiglenesen, közjogi bovatartozásának végleges rendezéséig” Kőszeg városhoz csatolta. Az államosítás és a nem jelentős kárpótlás után az állami tulajdonban maradt hegyvidéki erdőket a Szombathelyi Erdészeti Rt. kezeli.

A Szombathelyi Erdészeti Igazgatóság közel 12 000 ha-os területéből a Kőszeg-hegyi terület 2982 ha. Az éves átlagos igazgatósági 72-78 000 nettó m³ fakitermelési feladatból erre a területre mintegy 18-22 000 m³ termelési feladat jut. Az élőfakészlet a Kőszegi-hegyen 1 millió m³ felett van, a hektáronkénti fatömeg meghaladja a 350 m³/ha-t. Az idős állományok aránya – ami alatt a 80 év feletti kort értjük – 40 %.

Kőszeg, németül Güns, királyi város Vas vármegyében, Sopron vmegye szélén, a Gyöngyös vize mellett két hegy közt igen kies vidéken, Sopronhoz délre 4 mfdnyire. Jelenleg Kőszeg csinos és iparkodó városaink jelesebbjei közé sorozható. Népessége 6823 lélek, kik közül polgár 520, vallásukra nézve 2/3 részben római katolikusok, 1/3 részben ágostaiak; nyelvet illetőleg többnyire németek, jóval kevesebb magyarok. Házak száma 667, nevezetesebb épületei az igen régi kath. paroch. templom, a jesuiták volt szentegyháza és collegiuma, mellyet most a sz. Benedek szerzetesei bírnak; a város végén Eszterházy herceg vára, melly egész uradalomnak ad nevet; az ágostaiak is bírnak egy anyatemplomot, mellyben a magyarok számára minden negyedik vasárnap magyar isteni tisztelet tartatik.

Lakosai a városnak a kézmű-ipart szorgalommal űzik. A mesteremberek száma 426, kik 1847-ben 439 legénynyel és 148 inassal dolgoztak. Találtatik ezek közt 90 posztós is, kik közül azonban csak 50 dolgozik a maga kezére, a többiek bérből munkálkodnak amazoknál. Van itt még egy részvényeken alapuló nagy posztógyár, és egy kisebb kőedény gyár.

Egyébiránt a lakosok a föld- és szőlőművelést is nagy terjedelemben űzik, különösen jeles fejrét bort, sok gyümölcsöt, ezek közt híres barackot, gesztenyét természetnek. - Mikor kezdték Kőszegét építeni, az bizonytalan, de hogy a magyarok kijövele után Henrik bán s ennek a fia János nádor szállították meg, az kitetszik I. Károlynak 1328-ban kiadott leveléből. 1336-ban ugyancsak Károly megparancsolá a lakosoknak, hogy a várost sáncokkal és árkokkal vegyék körül, s ezért 16 esztendőre minden adótól felszabadítá őket, melly kiváltságot I. Lajos is megerősített 1343-ban, I. Ferdinánd pedig 1532-ben kitüntetett vitézségeért mind szárazon, mind vízen a vámtól feloldotta. Királyi város lett 1649-ben. - 1445. III. Fridrik megszállván elfoglalta, de Mátyás királytól roham által visszavetett, melly alkalommal a város sokat szenvedvén, a király öt évre minden adótól fölmentette. De legnagyobb dicsőségére válik a városnak az 1532-ki vitézül kiállott török ostrom. Ugyanis a mondott évben Soliman, mint Zápolya pártfogója, Bécsset s evvel együtt Németországot is megakarván hódítani: 300 ezer emberrel, s ugyan annyi száz ágyuval Fejérvárról megindult, s Pápán és Sárváron keresztül júl 3-kán Kőszeg falai alá érkezett. Ibrahim nagyvezér a várost mindjárt körülvetvén, azt feladatni kérte: de a vitéz Jurisich Miklós magát oltalmazni utolsó csepp vérig elszánta. Mellyélfogva Ibrahim mind a várát, mind a várost lövetni kezdetvén, az ejtett résekbe egyszerre ostromot parancsolt, hanem ez, ámbár több ízben megújítottatott, mindazáltal a vitéz magyaroktól mind annyiszor visszaverett. Így 25 nap alatt 19 véres rohamot állott ki a rettenthetetlen Kőszeg. Utóbb is a török saját roppant veszteségén megrémülve, Kőszeg alól vérengző pusztítások közt eltakarodott. Az ostromlottak naplójából, melly a városi levéltárban szemlélhető, világos, hogy az egész városban és várban nem volt több 1000 férfinál, 1800 asszonytól, és 2300 gyermeknél. A férfiak közül 418-an estek el. 1621-ben Bethlen hadai ostromolták; 1705-ben pedig a kurucok felgyújtván a külvárosokat, egyszersmind kirablották, a midőn 120 lakos veszett el. 1777-ben nov. 29-kén 200 ház égett le a hercegi várral s gr. Sigraynak 30 000 kötetni könyvtárával. 1809-ben máj. 30 nov. 20-ig francia seregek tanyáztak itt.

A fahasználati bemutató után a következő program a *Stájer bázak*, ahol az *Erdészeti Múzeumot*, és *Erdei Iskolát* és szálláshelyét, és az abban folyó munkát mutatjuk be. Megemlékezünk elődeinkről, megkoszorúzzuk a kőszegi erdészek emléktábláját.

Az Erdészeti Múzeumnak helyet adó épületegyüttes Stájer-házak néven ismert a Kőszegi hegységben. A házakat Kőszeg város az 1750-ben – amikor az itteni erdők jelentős része a város

tulajdonába került – két Ausztriából (Stájerországból) származó erdész részére építette. E festői környezetben nyitotta meg kapuit Vas megye első erdészeti Erdei Iskolája, amelyet 2004 tavaszára 28 fős szálláshellyel bővítettünk ki.

A fejlesztés kapcsán kultúrált, összkomfortos elhelyezést tudunk biztosítani a hozzánk látogatóknak, továbbá a Nemzeti Alaptanterv által ajánlott, több napos programot is tudunk vállalni.

„B” program: Őrség

Először az ország egyik legszebb románkori templomát tekinthettük meg Jákon. A *Jáki Szt. György templom* a legjelentősebb nemzeti templom Magyarországon. Ez azt jelenti, hogy a templom nem egyházi, hanem világi alapítású. A Jáki Márton nevéhez fűződő 1241-es alapítás

Ják, magyar m. v. Vas-megyében, Szombathelyhez 2 órányira, 1316 kath., 23 zsidó lak. Régi apáti temploma, mely most plébániális szentegyház, már messzire látható. Közönséges vélemény, hogy ez apátság a 12-ik vagy 13-ik században alapított, még pedig a benedekiek részére; de 1532-ben a törökök Kőszegről visszatértétől, elpusztították s akkor a hozzá tartozó Péczől is tőle elszakadt. Most mint jövedelmes apátságot az Erdődy grófi nemzetség ajándékozta el.

után másfél évtizedig, három szakaszban zajlik az építkezés, amelyhez a köveket többek között a szombathelyi római romokból szerzik be. Az ünnepélyes felszentelésre 1256-ban kerül sor. A középkori történetről keveset tudunk. A török harcok idején a templom megromlásra kerül, a főkapu feletti apostolfiguráknak például leverik a fejét. 1562-ben megszűnik itt a kolostori élet, az elhagyott épületet pedig szombathelyi polgárok felgyűjtik.

Csörötnök, Schreittling, magyar falu Vas megyében, a Rába jobb partján, a szentgotthárdi uradalomban, 550 kath. lak. Sok búza és dohány, kővér rétek. Van itt az uraságnak a Rába csatornáján 6 kerekű liszt és fűrészmalma. Út. p. Rába-Sz. Mihály.

A Csörötnök 10 E erdőrészt 1997-ben a Szombathelyi Erdészeti Rt., az akkori Őrségi Tájvédelmi Körzet és a Nyugat-Magyarországi Egyetem közös elhatározással PRO SILVA kísérlet színterüléül jelölte ki. Célunk a kísérleti területtel az, hogy tapasztalatokat gyűjtünk arra vonatkozóan, hogy a jelenlegi állomány milyen módon vezethető át

a folyamatos erdőborítást biztosító erdőállapotba, másrészt a herceg Esterházy magánalapítvány Lékai Erdészeti-nél alkalmazott folyamatos erdőborítottság kialakítását szolgáló és a hazai módszerek összehasonlítása. A beavatkozások előtti és utáni állapotok felvételét elvégeztük és a változások vizsgálatát folyamatosan követjük.

A Hegyhátszentmárton 5 J erdőrésztben – fokozatos felújítógáást, erdészeti gépeket láttunk. A szakmai programok után a csodálatos környezetben elhelyezkedő Ivánci vadászházhoz utaztunk. A vadászház történetéről tudnunk kell, hogy az valamikor Sigray birtok része volt. Az 1898-as kastélybővítéssel kezdődő építkezések sorozata az 1930-as évekig tartott. A század ele-

Iváncz, magyar falu, Vas megyében közel a Rábához, Kőrmöndhez 2 óra: 447 kath., 5 evang., 10 ref. lak. kath. paroch. Szentegyház. Szép urasági kastély és kert. Határa mellyhez a himfai és tótfalusi puszták is tartoznak, soványacska. Legelője igen sok; rétje elég, erdeje nagy szorgalommal ápoltatik s felette gyönyörű. Feje egy uradalomnak, mellyet a Sigray grófi család bír.

jén, 1910-ben festői környezetben építette meg csodálatos erdészházát, ami a mai napig meghatározó épületegyüttese a térségnek. Az épületet „főerdészlaknak” nevezték, mivel ebben a majorban volt a grófi család kiterjedt erdőbirtokának igazgatási központja, valamint a főerdész lakóhelye. Gróf Sigray Antal vadászkastélyként is használta az épületet.

„C” program: A Farkas-erdő tölgygazdálkodásának és az rt. vadászatának bemutatása

Sárvár, magyar m.v., Vas vgyében, a Rába és Gyöngyös vizek mellékén, Szombathelyhez 3 ¼ óra, evang. lak. kath és evang anyateplomokkal. Van itt nagy urasági várkastély, postahivatal, vendégfogadó, szép birkatenyésztés. Birtokosa Estei Ferencz főherczeg, modenai uralkodó.

A Sárvári Erdészeti Igazgatóság Vas megye keleti részén, a vasi hegyhát és a Kemeneshát erdőgazdasági tájakon, Sárvár és Celldömölk térségében helyezkedik el. A Sárvári Erdészeti Igazgatóság az rt. legnagyobb területű (13 384 ha) és legmagasabb termelési volument képviselő igazgatósága. Erdőállományait a híres gyertyános-tölgyes (Farkas-erdő), cseres-tölgyes társulások mellett a Kemeneshát „cseri” talajain álló cseresek és mesterséges erdei fenyevesek jellemzik.

Szombathelyről elindulva először Sárvár városban állunk meg, ahol megismerkedhetnek vendégeink a sárvári várral, és annak történetével. Utunk során a Farkas-erdő tölgygazdálkodását

mutatjuk be, amely az Igazgatóság legnagyobb összefüggő erdőtömbje, egyúttal a Dunántúl egyik legnagyobb egybefüggő gy-t-es erdeje. Az erdőtömb szívében lévő hidegkúti vadászházban megismerhetjük a Farkas-erdőt létrehozó nagynevű erdészlelőket és betekintést nyerhetünk az rt. vadgazdálkodásába.

Káld, magyar falu, Vas vármegyében, a Kemenesalján, út. P. Kis-Czel. Lakja 1023 kath., 214 evang., 30 zsidó lakos. Kath. paroch. Templom. Bora, búzája, fája, legelője elég. Bírja a sárvári uradalom és több közbirtokos.

A terepi bemutatón lehetőség volt a természetes újlathból végzett és a mesterséges erdőszítés összehasonlítására.

Láthattunk fahasználati gépeket és technológiákat, valamint az itt rendelkezésre álló területen az erdőművelésben használt gépeket, melyeket működés közben is megtekinthettünk, bemutató jelleggel miniatűr csemetekertet.

A Farkas-erdő történetével és ottani, nagy erdszelődeink életével ismerkedhettünk.

A hidegkuti vadászházban trófea-, fegyverbemutatót láthattunk. A Kettner szervezésében vadászfelszereléseket, vadászathoz szükséges egyéb eszközöket és a Blaser, Sauer, Mauser puskák legújabb típusait próbálgathatták a vadászat iránt érdeklődők.

Sajnálhatja mindenki, aki nem ezt a programot választotta, mert a Farkas-erdő májusban is gyönyörű.

„D” program: Az rt. közjóléti tevékenységének és a szűkebb régió történelmének bemutatása

Vasvár, (Eisenburg, Castrum ferreum) magyar m.v., Vas megyében, Szombathelytől dél-keletre 3 1/2 mfd., saját postahivatal, 356 kath., 15 evang., 55 zsidó lak. Hajdan kir. város, nevezetes erősség volt, s a vármegye is innen vette nevét, és a mostani szombathelyi káptalan, mellynek felállítását sz. István királynak tulajdonítják, szinte itten lakott. 1311-ben I. Károly alatt János, Nagy Henrik bán fia, mint Trencsényi Máté frigyese, a németeket a káptalan templomába szorítván, azt rájuk gyújtatá. Ulászló alatt pedig a Maximilián seregei ostromlák, de a várbeliektől éjjel meglepetvén, csaknem mind levagdaltattak. Van itt most egy domonkosi szerzet és szentegyház, mellyet IV. Béla 1238-ban alapított, s mellyet a török pusztítás után 1687-ben Széchenyi György prímás állíta vissza. Határa termékeny, rétje, legelője elég, bora jó, fája bőséggel van a Farkas erdejéből. A város most nevet ad gr. Festetics Tasziló egyik uradalmának, azonban itt bírnak még a szombathelyi káptalan, és a domonkos szerzetesek is.

Vasvár történelmi központjában a „Királyok kútját” és a domonkos kolostort ismerhetik meg a vándorgyűlés résztvevői. Ezt követően a virágzó rododendronok színkavalkádjaja közt egy romantikus, kontinensek tájvezeteit is bemutató felfedező sétára invitáljuk vendégeinket a Jeli Arborétumba.

A Jeli Arborétumot 1922-ben kezdte kialakítani gróf Ambrózy-Migazzi István. Figyelembe vette a talajszerkezeten kívül a szubalpin és mediterrán hatás együttes jelenlétét, amely esetenként az örökzöld lomblevelűek túlélésének záloga. A párák, szűrt napfényű környezet kialakításához több tucat fenyőfélék, tuját, tiszafát, babérmeggyet, buxusokat, madárbirsek és borbolya-félék tömegét ültette el. A sétautakat páfrányokkal, nárciszokkal, liliomokkal szegélyezte.

Az egy évtizednyi munka, az öthek-tárnyi csoda továbbfejlődése Ambrózy-Migazzi István 1933-ban bekövetkezett halálával megszakadt.

Kám, magyar falu, Vas vármegyében, út. P. Szombathelytől kelet-délre 2 1/2 mfd.: 513 kath., 16 zsidó lak., paroch. Templommal. Bírják Bezerédy, Szegedy Ferencz és Scotti.

